

Vodič kroz posledice i stvarne efekte Nacrta Zakona o zabrani korišćenja mobilnih telefona u osnovnim i srednjim školama

Autorka: Ivana Savić
April, 2026

Rezime

Ovaj nacrt nije zakon o telefonima, već zakon o uslovljavanju detetovog prisustva u školi kroz predaju privatne stvari, identifikaciju, evidenciju i počinjanje proceduri. Njegova opasnost nije samo u zabrani jednog uređaja, već u tome što menja status deteta: od učenika koji ostvaruje pravo na obrazovanje i druga prava zagarantovana Konvencijom o pravima deteta ka subjektu prethodne kontrole i mogućeg udaljavanja iz obrazovno-vaspitanje ustanove. Nacrt ne cilja prvenstveno štetne radnje, već od samog prisustva telefona pravi osnov za režim preventivne kontrole. Time škola prestaje da bude prvenstveno obrazovna ustanova i postaje tačka prijema, provere, evidencije i prinude, dok se teret režima prelijeva na roditelje, školu, podatke o deci i prekršajni sistem. Njegova najozbiljniji i dugotrajniji uticaj nije samo u pojedinačnim posledicama, već u tome što normalizuje princip da se dete u javnim institucijama, a posebno u obrazovno-vaspitanje može kontrolisati kroz proceduru, evidenciju i sankciju. Telefon je povod. Stvarni sadržaj nacrtu je uvođenje modela preventivne kontrole nad decom koji, jednom uspostavljen, lako postaje trajna i samoodrživa norma i institucionalna inercija.

I Uvod

Ova analiza ne polazi od tvrdnje da problem upotrebe mobilnih telefona u školi ne postoji. To nije sporno. **Polazi od užeg i prethodnog pitanja: da li iz postojanja tog problema sledi da je dopušteno usloviti prisustvo deteta u školi predajom privatne stvari, identifikacijom, evidencijom i mogućnošću udaljavanja iz škole.** Predmet analize je Nacrt „Zakona o zabrani korišćenja mobilnih telefona u osnovnim i srednjim školama” sa obrazloženjem .

Osnovni centralni nalaz ove analize jeste da Nacrt formalno uređuje upotrebu mobilnih telefona, ali materijalno uvodi režim kontrole u kome se prisustvo deteta u javnoj obrazovno-vaspitanje ustanovi uslovljava predajom privatne stvari, identifikacijom, evidencijom i počinjanjem proceduri. Time se ne ograničava samo jedna upotreba uređaja, već se menja položaj deteta u školi: od učenika kao nosioca prava ka subjektu prethodne kontrole i proceduralnog uslovljavanja.

Ova analiza to pokazuje kroz nekoliko povezanih ravni: šta Nacrt zaista reguliše, kako menja status deteta u školi, zašto ne prolazi ključne pravne i institucionalne testove, kako njegove posledice prelaze na porodicu, prekršajni sistem, logistiku škole i obradu podataka, i

zašto ga treba ocenjivati i u odnosu na postojeći okvir zaštite dece od nasilja, a ne samo kao pitanje discipline ili školskog reda.

II Konstrukcija problema: šta Nacrt tvrdi da rešava, a šta zapravo reguliše

Obrazloženje Nacrta navodi više različitih pojava: ometanje nastave, pad pažnje i koncentracije, razmenu poruka, pristup društvenim mrežama, snimanje nastavnika i učenika, povredu privatnosti i bezbednosti, nedozvoljenu upotrebu uređaja u vezi sa ocenjivanjem, slabljenje autoriteta nastavnika i opadanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja. **Dakle, kao problem se ne označava jedna određena štetna radnja, već skup različitih ponašanja i posledica.**

Međutim, Nacrt ne usmerava glavnu zabranu prvenstveno na te radnje. On ne cilja neposredno snimanje, uznemiravanje, povredu privatnosti, prevaru u vezi sa ocenjivanjem ili ometanje časa. Umesto toga, uvodi obavezu da učenik pri ulasku u školu preda telefon, identifikuje se i uđe u evidenciju, dok odbijanje toga aktivira udaljavanje iz škole i disciplinsku posledicu čl. 4-8 .

Tu nastaje prvi osnovni normativni pomak: predmet regulacije više nije konkretna štetna radnja, već samo sredstvo koje može biti upotrebljeno na štetan način i sama mogućnost njegove upotrebe. Time se briše razlika između štetne radnje, mogućnosti da do nje dođe i sredstva kojim bi ona mogla biti izvršena. Nacrt zato meša upotrebu, posed, dostupnost i rizik, i od njih pravi jedinstven predmet zabrane.

Zbog toga problem koji Nacrt opisuje i predmet koji stvarno reguliše nisu isti. **Nacrt ne uvodi ciljano pravilo za precizno određenu štetu, već od prisustva telefona u školskom prostoru pravi dovoljan osnov za opšti režim preventivne kontrole.** Zbog toga se ovaj Nacrt ne može braniti tvrdnjom da reaguje na konkretne zloupotrebe, jer njegova osnovna norma nije usmerena na zloupotrebu kao takvu, već na preventivnu kontrolu prisustva i dostupnosti uređaja.

Nivo	Šta jeste	Šta Nacrt radi
Štetna radnja	npr. snimanje, uznemiravanje, prevara u vezi sa ocenjivanjem	ne cilja prvenstveno ove radnje
Sredstvo	mobilni telefon kao uređaj	tretira samo prisustvo sredstva kao dovoljan problem
Mogućnost	činjenica da se telefon može koristiti	izjednačava mogućnost sa povredom
Rizik	verovatnoća da do zloupotrebe dođe	od rizika pravi osnov za opšti režim kontrole

Ključni problem Nacrta je u tome što briše razliku između štetne radnje, sredstva, mogućnosti i rizika, pa od samog prisustva uređaja pravi dovoljan osnov za režim preventivne kontrole.

III Zakonodavno opravdanje i unutrašnja kontradikcija

Nacrt svoje postojanje opravdava zaštitom obrazovnog procesa, pažnje i koncentracije učenika, privatnosti i bezbednosti, autoriteta nastavnika i ujednačenosti pravila među školama. **Ti interesi jesu legitimni. Problem Nacrta nije u tome što polazi od legitimnog cilja, već u tome što pod istim opravdanjem spaja više različitih i međusobno neidentičnih ciljeva.**

U obrazloženju se mešaju zaštita obrazovanja, zaštita deteta, disciplina i centralizacija upravljanja. Posebno je važno što se kao problem ne prikazuje samo telefon, već i to što škole same uređuju ovu oblast i time proizvode neujednačenost. Time Nacrt ne rešava samo pitanje upotrebe uređaja, već i pitanje autonomije škole. **Zaštita deteta tako se spaja sa nepoverenjem prema školi kao ustanovi koja samostalno uređuje sopstveni pedagoški prostor.**

Stvarni mehanizam Nacrta zato nije obrazovno ciljana zabrana konkretnih štetnih radnji, već preventivno-kontrolni režim sastavljen od predaje privatne stvari, identifikacije, evidencije, uključivanja obezbeđenja, udaljavanja iz škole, disciplinskih posledica i prekršajnog pritiska na školu, roditelje i druga lica čl. 4-9. Time se deklarirani cilj zaštite obrazovanja operativno prevodi u režim upravljanja pristupom, ponašanjem i poslušnošću.

Tu se pojavljuje osnovna unutrašnja kontradikcija Nacrta. On tvrdi da štiti obrazovanje, a kao centralni operativni mehanizam koristi udaljavanje učenika iz škole i gubitak časova čl. 6. On tvrdi da štiti razvoj i vaspitni poredak škole, a istovremeno uvodi vaspitno-disciplinski postupak bez pojačanog vaspitnog rada čl. 8. Legitimnost cilja ne leži u nepreciznosti, nesrazmernosti i preširokom zahvatu sredstva. Čak i ako se prihvati da mobilni telefoni mogu ozbiljno ometati nastavu i biti sredstvo različitih zloupotreba, iz toga ne sledi da je dopušteno usloviti prisustvo deteta u školi predajom stvari, identifikacijom, evidencijom i mogućnošću udaljavanja iz škole.

IV Promena statusa deteta

Najznačajniji problem Nacrta nije samo u tome što zabranjuje određenu upotrebu uređaja, već u tome što menja položaj deteta u obrazovno-vaspitnom sistemu. **Dete više ne pristupa školi samo na osnovu svog statusa učenika, već tek nakon što preda privatnu stvar, identifikuje se, uđe u evidenciju i povinuje se propisanoj proceduri.** Time se pristup obrazovnom prostoru proceduralno uslovljava.

Po tom modelu, prisustvo deteta u školi više nije neposredna posledica njegovog statusa učenika i prava na obrazovanje, već rezultat prethodne provere i izvršenja obaveze predaje. Identifikacija prestaje da bude pomoćna radnja i postaje ulazni filter. Evidencija prestaje da bude tehničko sredstvo i postaje način beleženja detetovog odnosa prema pravilu. Odbijanje procedure prestaje da bude samo povreda školskog reda i postaje osnov za neposredno udaljavanje iz škole čl. 4-7.

Takvom konstrukcijom dete se ne tretira prvenstveno kao nosilac prava koji u obrazovno-vaspitnoj ustanovi učestvuje pod pravilima škole, već kao subjekt prethodne kontrole. Njegovo prisustvo, kretanje i puno učešće u obrazovnom procesu stavljaju se pod režim predaje, identifikacije, evidencije i proceduralne podobnosti. **To znači da se ne ograničava samo pojedina upotreba uređaja, već se derogiraju prava dete kroz uvođenje promena koje se odnose na status deteta kao nosioca prava u obrazovno-vaspitnoj ustanovi.** Drugim rečima, škola više nije prostor u koji dete ulazi kao učenik koji ostvaruje pravo na obrazovanje pod pravilima ustanove, već prostor kome pristupa tek nakon što pristane na režim predaje, identifikacije, evidencije i proceduralne podobnosti.

A Uslovljavanje pristupa obrazovnom prostoru

Nacrt ne uređuje samo korišćenje telefona, već uslovljava samo prisustvo deteta u školi. Učenik ne pristupa nastavi samo na osnovu statusa učenika, već tek nakon što preda privatnu stvar, identifikuje se i prođe proceduru. Odbijanje procedure ne vodi samo disciplinskoj posledici, već neposrednom udaljavanju iz škole čl. 4-6. Time prisustvo u obrazovnom prostoru

prestaje da bude neposredna posledica statusa učenika i postaje rezultat prethodne kontrolne procedure.

V Prava deteta i prethodno ustavnopravno pitanje

Nacrt istovremeno zadire u pravo na obrazovanje, pravo na privatnost, pravo na nepovredivost pisma, pravo na participaciju i razvoj autonomije i pravo na jednak tretman. **Međutim, njegov problem nije samo u ograničenju pojedinačnih prava, već u tome što menja način na koji dete tim pravima uopšte pristupa.** Dete ne koristi pravo kao pravo, nego mu se pristup pravima uslovljava prethodnom poslušnošću režimu. To se vidi jasno: izuzetak je molba roditelja, a ne pravo deteta čl. 3; komunikacija tokom školskog dana zavisi od pisanog zahteva i potpisa nastavnika čl. 7; prisustvo u školi zavisi od predaje i identifikacije čl. 4 i 5; odbijanje procedure vodi udaljavanju čl. 6; ponašanje ulazi u evidenciju čl. 5-7.

Zbog toga se ovaj Nacrt ne može prvenstveno oceniti kao pedagoška mera. Pre nego što se postavi pitanje da li je neka mera korisna za vaspitanje ili koncentraciju, mora se postaviti prethodno pitanje da li je uopšte dopušteno da se prisustvo deteta u obrazovnoj ustanovi uslovljava predajom stvari, identifikacijom, evidencijom i mogućnošću udaljavanja iz škole. Tek nakon tog odgovora moguće je otvoriti pedagošku raspravu.

VI Proporcionalnost

Nacrt polazi od legitimnog cilja. Zaštita nastave, koncentracije, privatnosti i bezbednosti učenika jeste legitiman cilj. Obavezna predaja uređaja pri ulazu jeste delimično podobna da smanji neposrednu upotrebu telefona tokom školskog dana. **Na tom nivou Nacrt prolazi početni prag opravdanosti.** Tu se njegova svrshodnost završava.

Nacrt ne pokazuje zašto ovako invazivan model predstavlja nužnu meru, niti zašto blaži režimi ne bi bili dovoljni. Nije pokazano zašto zaštita nastave ne bi mogla biti ostvarena zabranom tokom časa, zabranom snimanja i zloupotrebe kamere, režimom isključenog uređaja van domašaja, diferenciranim pravilima po uzrastu i situaciji ili školskim pravilima uz jasnije standarde. Bez ozbiljnog razmatranja manje restriktivnih alternativa, potpuna predaja pri ulazu ne prolazi test nužnosti.

Nacrt ne prolazi ni test srazmernosti u užem smislu. Korist koju proizvodi ograničena je na smanjenje neposredne dostupnosti telefona. Tereti koje uvodi mnogo su širi: obavezna predaja privatne stvari, uslovljavanje pristupa nastavi, identifikacija, evidencija, uključivanje obezbeđenja, udaljavanje iz škole, disciplinski postupak bez pojačanog vaspitnog rada i prekršajni pritisak na školu, roditelje i druga lica. Posebno je važno što se represivni aparat aktivira i kada nema konkretne štete poput nasilja, povrede privatnosti ili prevare u vezi sa ocenjivanjem. Dovoljno je odbijanje procedure ili samo zaticanje telefona čl. 6 i 8. **Nacrt zato ne sankcioniše samo štetu, već i otpor režimu.**

Mera ovog tipa ne pada samo zato što je stroga, već zato što koristi mehanizme koji zahvataju šire i dublje od problema koji tvrdi da rešava: od distrakcije dolazi do predaje privatne stvari, od potrebe za školskim redom do identifikacije i evidencije, a od zaštite nastave do udaljavanja iz nastave. Tu se prekida veza između legitimnog cilja i dopuštenog sredstva.

VII Pravni dizajn i pravna određenost

Pravna ocena Nacrta ne može zavisi od nade da se njegove najrestriktivnije mogućnosti možda neće koristiti. **Problem postoji već na nivou samog normativnog dizajna.**

Restriktivnost režima dodatno je pogoršana slabim zaštitnim garancijama. Nema dovoljno jasnog prigovora, nema preciznih pravila o odgovornosti za gubitak ili oštećenje uređaja, nema dovoljno razvijenih izuzetaka, nema posebne zaštite od nejednake primene, nema zabrane sekundarne upotrebe podataka i nema obaveze periodične evaluacije učinaka. Kod ovako invazivne mere, to nije sporedan propust, već pojačanje nesrazmernosti. Pored toga, ključna pitanja prepuštena su ministru i direktoru: šta su „slična sredstva”, kako se proverava pripadnost školi, kako izgleda tabela i gde se predaje i čuva uređaj čl. 2, 4, 5, 6 i 10. **Kod ovako restriktivne norme to nije tehnički detalj, nego ozbiljan problem pravne određenosti.**

Zakon uvodi prinudni režim institucionalnog preuzimanja privatne imovine dece, ali ne uređuje dovoljno stanje stvari pri prijemu, dokazivanje šta je tačno predato, odgovornost za gubitak, krađu ili oštećenje i postupanje sa dodatnom opremom. Time se na školu prenosi faktička kontrola nad privatnom stvari bez dovoljno razrađenog režima pravne odgovornosti.

Posebno je važno istaći da Nacrt koristi formulaciju „pokajanja” kao kriterijum za ublažavanje posledica čl. 6, 8 i 9. **Time u restriktivnu normu uvodi moralizujuću kategoriju na mestu gde su potrebne jasne proceduralne garancije i posledice.** Takvo rešenje ne reguliše samo ponašanje, već i odnos subjekta prema autoritetu, i zato pokazuje disciplinsku, a ne samo administrativnu logiku. Najzad, član 11 pokazuje da se ne radi o korekciji postojećeg modela, već o njegovoj zameni. Nacrt ne dopunjuje postojeći fleksibilniji režim, već ga zamenjuje tvrdim, centralizovanim, evidencijski i kazneno osiguranim sistemom čl. 11 .

VIII Institucionalni prevod: škola kao ulazna tačka kontrole

Na nivou svakodnevnog rada škole, ovaj Nacrt ne funkcioniše kao pravilo o korišćenju telefona. **On školu preoblikuje u tačku prijema privatnih stvari, identifikacije učenika, vođenja evidencije, čuvanja uređaja, rešavanja odbijanja saradnje, aktiviranja obezbeđenja i upravljanja izuzecima i privremenim odobrenjima.** Zbog toga nije precizno reći da Nacrt samo pooštrava disciplinu. Preciznije je reći da uvodi ulazni režim kontrole kao prethodni uslov prisustva obrazovanju.

Stvarna norma ovog režima ne nastaje prvenstveno iz zakonskog teksta, već iz njegove svakodnevne operativne primene: iz jutarnje gužve, provere identiteta, prijema i vraćanja uređaja, vođenja evidencije, odlučivanja da li je razlog za izuzetak dovoljno ozbiljan i rešavanja svakog odbijanja saradnje. Zato ono što će zakon zaista značiti u školi neće određivati samo njegova formalna formulacija, već lokalna improvizacija pod pritiskom kapaciteta.

Obrazloženje tvrdi da za sprovođenje zakona nisu potrebna dodatna sredstva. Ta tvrdnja ne stoji. Ovakav režim zahteva ljude, prostor, vreme, opremu, bezbedan sistem čuvanja, pouzdanu evidenciju, obuku i procedure za sporove, izuzetke i odgovornost. Bez toga ne nastaje stabilan režim, već svakodnevna improvizacija. Posledica nisu samo neujednačena primena i dodatni administrativni teret, već i povećana arbitrarnost u postupanju.

Administrativna procedura u ovom Nacrtu nije tehnički dodatak pravilu, već samo jezgro režima kojim se detetov pristup obrazovnom prostoru uslovljava i kontroliše. Problem nije samo u tome što škole za ovaj režim nemaju kapacitet. Problem je i u tome što se sama funkcija škole menja. Svaki minut utrošen na prijem, proveru, zapisivanje, rešavanje spora, privremeno izdavanje, vraćanje uređaja i evidenciju uzima se od nastave, vaspitnog rada, individualnog rada sa detetom i rešavanja stvarnih obrazovnih problema. Nacrt zato ne uvodi samo novu obavezu. On preraspodeljuje institucionalno vreme sa obrazovanja na kontrolu.

protokol polazi od najboljeg interesa deteta, poverljivosti, učešća deteta, procene rizika, konsultacija i zaštitne intervencije. Nacrt, nasuprot tome, polazi od predaje, identifikacije, evidencije i sankcije.

Posebno su problematični uzak režim izuzetaka iz člana 3, strogo proceduralizovana privremena komunikacija iz člana 7, mogućnost udaljavanja iz škole iz člana 6 i evidencioni režim iz članova 5-7, jer zajedno povećavaju rizik da se ponašanje deteta najpre tumači kao povreda procedure, a ne kao mogući signal uznemirenosti, ranjivosti ili potrebe za zaštitom čl. 3, 5-7. Dete koje je u strahu, porodičnoj krizi, u osetljivoj situaciji ili drugom stanju ugroženosti ne ulazi nužno u urednu proceduralnu formu koju Nacrt zahteva. Zato Nacrt nije problematičan samo zato što je restriktivan, već i zato što ulazi u koliziju sa već postojećim obavezujućim okvirom škole za zaštitu dece. **Posebni protokol tretira dete kao subjekt zaštite. Nacrt ga tretira kao subjekt procedure.**

XII Selektivnost primene: državne, ne privatne škole

Nacrt se ne odnosi na sve škole, već samo na škole čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. **To znači da se režim ne uvodi univerzalno za svu decu, već selektivno za decu u javnom sistemu obrazovanja.** Ako telefoni zaista predstavljaju toliko ozbiljnu pretnju razvoju, koncentraciji, privatnosti i bezbednosti deteta, onda nije jasno zašto bi ta pretnja zahtevala drugačiji režim predaje, identifikacije, evidencije i udaljavanja samo u državnim, a ne i u privatnim školama čl. 1 i 10. To pokazuje da Nacrt ne uvodi univerzalnu zaštitu deteta od jedinstvene štete, već pre svega reorganizuje onaj deo sistema nad kojim država ima neposrednu upravljачku moć.

Posledica je nejednaka raspodela tereta. Deca i porodice u javnom sistemu snose režim predaje, evidencije, rizik udaljavanja, disciplinske posledice, prekršajne kazne i teret vezan za obradu podataka. Deca u privatnom sistemu to ne snose. **Zbog toga Nacrt ne raspodeljuje teret kontrole univerzalno, već selektivno, i to upravo na onaj deo dece i porodica koji zavisi od javnog sistema obrazovanja i ima manju mogućnost izlaska iz režima. Time se kontrolni teret raspodeljuje i po socijalno-ekonomskoj osi.**

XIII Privatnost i obrada podataka o ličnosti

Nacrt ne uvodi samo zabranu telefona, već i novu infrastrukturu obrade podataka o ličnosti deteta. Po njemu se ne beleži samo da je uređaj predat, već i identitet učenika, razred, odbijanje saradnje, napuštanje mesta predaje, privremena predaja uređaja i drugi podaci o odnosu deteta prema propisanoj proceduri čl. 5-7. **To znači da se ne vodi samo evidencija stvari, već i evidencija ponašanja deteta u odnosu na pravilo.**

Nacrt ne uređuje dovoljno ko ima pristup tim podacima, da li je obrada analogna ili digitalna, koliko dugo se podaci čuvaju, kako se brišu, da li se mogu kopirati, povezivati sa drugim evidencijama ili koristiti izvan uske logistike režima i ko odgovara za curenje ili sekundarnu upotrebu čl. 5 i 10. Bez tih ograničenja, tabela prestaje da bude pomoćno sredstvo i postaje osnova za trajnu obradu podataka o svakodnevnom ponašanju dece. **Time tabela prestaje da bude samo administrativna pomoć pri vraćanju uređaja i postaje novi sloj upravljanja detetom kroz podatke o njegovom odnosu prema pravilu.** Dodatno, Nacrt i njegovo obrazloženje ne pokazuju da je uvođenje ove nove standardizovane obrade podataka o deci bilo praćeno odgovarajućim prethodnim institucionalnim uvidom u pogledu zakonitosti, obima, svrhe i zaštitnih garancija takve evidencije. To je posebno važno jer se ne uvodi bilo kakva administrativna baza, već evidencija o ponašanju dece u odnosu na režim škole.

XIV Profilisanje i klasifikacija deteta

Nacrt uvodi i problem profilisanja. Profilisanje ne počinje tek kada se uključi sofisticiran AI sistem. **Počinje onda kada se iz podataka o prošlom ponašanju deteta unapred formira slika o njemu: da je neposlušno, konfliktno, sklono zaobilaženju pravila ili da zahteva pojačan nadzor.** Ovaj Nacrt upravo taj prostor otvara, jer standardizuje evidenciju o detetovom odnosu prema pravilu.

Najveći rizik zato nije samo da podaci procure, nego da ostanu, povežu se i počnu da prethode detetu kao administrativna slika njegovog ponašanja. Tada škola više ne reaguje na događaj, nego na zapis o detetu. **Problem profilisanja ovde ne zavisi od toga da li je sofisticiran AI sistem već uveden. Dovoljno je da zakon standardizuje i zadržava podatke o ponašanju deteta na način koji omogućava buduću klasifikaciju i nejednak tretman.** Zbog toga je nacrt u ozbiljnoj napetosti sa zaštitnom logikom savremenih standarda zaštite dece, privatnosti i ograničavanja profilisanja.

XV Povezivanje sa širom nadzornom infrastrukturom

Ovaj režim ne može se posmatrati izolovano od šire institucionalne infrastrukture nadzora. Ako škole već funkcionišu u prostoru pametnog video-audio-nadzora i drugih oblika evidencije, nova tabela o predaji, odbijanju saradnje, intervencijama i izuzecima postaje nova tačka povezivanja između identifikacije, disciplinskih tragova i ponašajnih evidencija. **Time privatnost prestaje da bude sporedno tehničko pitanje i postaje jedno od centralnih mesta strukturne štetnosti Nacrta.** Problem nije samo rizik curenja podataka, već stvaranje osnove da dete bude viđeno i tretirano kroz akumulirani administrativni trag svog ponašanja.

XVI Normalizacija kontrole i odložena šteta

Ova analiza ne tvrdi da Nacrt automatski proizvodi širi represivni sistem, već da uspostavlja pravni i institucionalni presedan koji takvo širenje čini lakšim i normativno prihvatljivijim. **Nacrt ne zahvata samo upotrebu telefona na času. On zahvata ulazak u školu, hodnike, odmore, period između časova i celokupan boravak deteta do izlaska iz škole.** Time ne reguliše samo jednu konkretnu situaciju u nastavi, već ceo školski dan prevodi u prostor kontrole.

Šteta takvog režima ne iscrpljuje se u pojedinačnim slučajevima loše primene. Njegova dublja posledica je u tome što menja samu normu onoga što se smatra dopuštenim u postupanju prema detetu u obrazovno-vaspitnoj ustanovi. Predaja privatne stvari pri ulazu, identifikacija kao uslov prisustva, evidencija ponašanja deteta i udaljavanje iz škole zbog odbijanja procedure prestaju da budu izuzetak i postaju nova svakodnevna norma školskog života.

Najveći problem ovog Nacrta ne nastaje tek u zloupotrebi, nego u trenutku kada se kao dopušten princip prihvati da se pristup obrazovnom prostoru uslovljava kontrolnom procedurom. Tada se spor više ne vodi o tome da li je takav režim uopšte dopušten, već samo o tome kako se njime upravlja. Osnovni normativni pomak već je prihvaćen. Zato ovaj Nacrt nije opasan samo zbog neposrednih posledica koje može proizvesti, već i kao presedan. **Danas je predmet telefon. Sutra je to model.** Jednom prihvaćen princip da se detetov pristup obrazovnom prostoru može usloviti predajom stvari, identifikacijom, evidencijom i sankcijom lako postaje obrazac za širenje sličnog režima na druga ponašanja, druge predmete i druge oblike prisustva deteta u javnoj ustanovi.

XVII Tačka trenja: zašto je bitno reagovati pre normalizacije

Ovaj Nacrt ne treba posmatrati kao meru koja se može naknadno korigovati bez većeg normativnog troška. **Njegova osnovna opasnost je u tome što, jednom uspostavljen, brzo prelazi u rutinu: predaja postaje svakodnevna, evidencija obavezna, škola prekršajno vezana za njeno vođenje, roditelji finansijski izloženi, a dete naviknuto da je prisustvo u školi uslovljeno procedurom poslušnosti.** Tada se spor više ne vodi o tome da li je takav režim dopušten, već samo o tome kako se njime upravlja. Upravo zato je ovo faza u kojoj je još moguće osporavati sam princip, pre nego što postane svakodnevna administrativna norma. **Ako se osporavanje ne dogodi na nivou nacрта, sledeća faza više neće biti rasprava o principu, nego upravljanje posledicama već uspostavljenog režima.**

XVIII Zaključak

Ovaj Nacrt ne reguliše usko određenu štetu, niti uvodi ciljano pravilo protiv konkretnih zloupotreba. **On od prisustva telefona u školskom prostoru pravi dovoljan osnov za uspostavljanje režima preventivne kontrole zasnovanog na predaji privatne stvari, identifikaciji, evidenciji, udaljavanju iz škole, disciplinskim posledicama i prekršajnom pritisku na školu, roditelje i druga lica.** Zato njegov stvarni predmet nije samo upotreba telefona, već upravljanje detetovim prisustvom, ponašanjem i odnosom prema pravilu kroz proceduru kontrole.

Njegov centralni normativni problem jeste u tome što dete u školi više ne tretira prvenstveno kao nosioca prava koji pravo na obrazovanje ostvaruje u skladu sa pravima deteta, već kao subjekt čiji je boravak u ustanovi prethodno uslovljen predajom stvari, identifikacijom, evidencijom i poslušnošću proceduri. Njegov centralni institucionalni problem jeste u tome što školu delimično preoblikuje iz ustanove obrazovanja i vaspitanja u tačku prijema, provere, čuvanja, evidencije i prinude. Njegov centralni problem u vezi sa podacima jeste u tome što odnos deteta prema pravilu pretvara u standardizovan evidencioni trag koji može ostati, povezati se i početi da prethodi detetu kao administrativna i pravna slika njegovog ponašanja. Njegov centralni društveni problem jeste u tome što normalizuje princip da se pristup obrazovnom prostoru može usloviti kontrolnom procedurom i da je preventivna kontrola prihvatljiv način upravljanja decom.

Stoga se zaključuje da je, **pravno**, Nacrt zasnovan na legitimnom cilju, ali sa preširokim, nepreciznim i nedovoljno ograničenim sredstvima; **operativno**, reč je o visoko rizičnom i neubedljivo koherentnom režimu; **u odnosu na prava deteta**, Nacrt je ozbiljno problematičan jer uslovljava prisustvo u školi, zadire u privatnost, komunikaciju i jednak tretman i otvara prostor evidenciji i profilisanju; **strukturno**, Nacrt je štetan jer od škole pravi tačku preventivne kontrole, a od detetovog odnosa prema pravilu trajni administrativni trag.

Telefon je povod. Stvarni sadržaj Nacrta je uslovljavanje pristupa obrazovnom prostoru, pretvaranje odnosa deteta prema pravilu u evidencioni trag i pomeranje škole, porodice i povezanih pravnih sistema ka modelu preventivne kontrole, poslušnosti i sankcije.

Posebna opasnost ovog Nacrta nije samo u njegovom usvajanju, već u tome što je projektovan da postane samoodrživ: škola se prekršajno primorava da vodi evidenciju, roditelji se finansijski pritiskaju na saradnju, dete se uslovljava procedurom, a svakodnevna praksa proizvodi tragove koji naknadno opravdavaju još veću kontrolu. **Što se ovakav režim duže predstavlja kao tehnička školska mera, to će ga kasnije biti teže osporiti, jer će se njegovi osnovni mehanizmi već ustaliti kao svakodnevna administrativna praksa.**

